

О.С. Приходько, студентка гр.ЕП-37 ФЕМ, 4 курс
Науковий керівник – д.е.н., проф. В.К. Данилко
Житомирський державний технологічний університет

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Підвищення ефективності використання основних засобів у даний час, коли в Україні спостерігається масштабний занепад виробництва, має першочергове значення. Підприємства, що мають у розпорядженні основні засоби, повинні не тільки прагнути їх модернізувати, але й максимально ефективно використовувати те, що є особливо важливим в існуючих умовах дефіциту фінансів і виробничих інвестицій. Це дуже актуально на даний момент, тому що основні фонди більшості підприємств є морально і фізично застарілими. Від вирішення цієї проблеми залежить фінансовий стан підприємства та конкурентоздатність його продукції на ринку.

Основні засоби підприємства є фундаментом вдосконалення його діяльності та розвитку. Відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби», основні засоби – матеріальні активи, які підприємство/установа утримує з метою використання їх у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Ефективність основних фондів (засобів) – результат у вигляді отриманого ефекту, що співвідноситься з витраченими ресурсами. Відповідно, підвищення ефективності полягає в досягненні найбільших результатів при відповідному рівні розвитку продуктивних сил порівняно з витратами праці, використаними на створення суспільного продукту.

Науковці сформулювали завдання аналізу ефективності використання основних фондів, а саме: встановлення забезпеченості підприємства та його структурних підрозділів основними фондами – відповідність величини, складу і технічного рівня основних фондів потребі в них; визначення обсягів їх росту, оновлення та вибуття; вивчення технічного стану основних засобів; визначення рівня використання основних фондів, аналіз повноти використання торговельної та складської площі; встановлення рівня використання обладнання та його комплектності; визначення впливу використання основних фондів на обсяг товарообороту та інші економічні та фінансово-господарські показники діяльності підприємства; виявлення резервів зростання фондівіддачі, збільшення обсягу товарообороту та прибутку завдяки покращенню ефективності використання основних фондів підприємства.

Тому для характеристики стану і використання основних засобів підприємства застосовують чотири групи показників: показники технічного стану та руху основних засобів; показники завантаження основних фондів; показники технічного оснащення підприємства; показники ефективності використання основних засобів.

Найчастіше використовують четверту групу показників для загального оцінювання ефективності використання основних фондів. Фондовіддача показує загальну віддачу від кожної гривні, вкладеної в основний засіб, а її зростання дозволяє знижувати обсяги нагромадження, тобто збільшувати частку фонду споживання. Фондомісткість – це показник, обернений до фондівіддачі, який характеризує вартість основних засобів, що припадає на кожну грошову одиницю реалізованої продукції. У звичайних умовах господарювання фондівіддача повинна мати тенденцію до зростання, а фондомісткість – до зменшення. Рентабельність основних засобів характеризує відношення операційного прибутку до середньорічної вартості основних засобів підприємства. Підвищення рівня рентабельності можливе за умови мобілізації внутрішніх резервів виробництва, поетапного проведення усіх видів робіт, спрямованих на покращення використання усіх видів ресурсів, збільшення прибутку.

Варіювання показників першої та другої групи дозволяє побачити, наскільки дієвими є заходи щодо оптимального використання основних засобів. Коефіцієнт зносу показує, яка частина вартості основних засобів перенесена на готову продукцію. Коефіцієнт придатності є зворотним до коефіцієнту зносу. Коефіцієнт оновлення основних засобів характеризує інтенсивність уведення в дію нових основних засобів. Він показує частку введених основних засобів за визначений період у загальній вартості основних засобів на кінець звітного періоду. Цей показник розраховується як у цілому, так і в розрізі окремих груп основних засобів. Більш високий коефіцієнт оновлення активної частини, ніж інших основних засобів, покаже, що оновлення засобів на підприємстві здійснюється саме за рахунок активної частини і позитивно вплине на показник фондівіддачі.

Головною ознакою підвищення рівня ефективного використання основних фондів і виробничих потужностей того чи іншого підприємства є зростання обсягу виробництва продукції. Кількість же виробленої продукції - при наявному розмірі виробничого апарату - залежить, з одного боку, від фонду

часу продуктивної роботи машин і устаткування протягом доби, місяця або року, тобто їх екстенсивного завантаження, а з другого – від ступеня використання знарядь праці за одиницю часу. Великим резервом збільшення продуктивної роботи виробничого устаткування є максимально можливе скорочення його простоїв, що спричинюється: неузгодженістю пропускнуї спроможності окремих цехів і дільниць; незадовільною організацією технічно-профілактичного обслуговування та ремонту устаткування; відсутністю робітників тих чи інших професій; перебоями у забезпеченні виробами, оснащенням, пристроями, підйомно-транспортними засобами тощо.

Значному поліпшенню екстенсивного завантаження діючих засобів праці сприяє зниження частки недіючого устаткування, розміри якого є значними лише на промислових підприємствах України, а також виведення з експлуатації зайвого та неефективно використовованого устаткування. За існуючими рахунками здійснення таких заходів дало б можливість значно підвищити фондвіддачу на підприємствах різних галузей промисловості та народного господарства.

Вирішальне значення для підвищення рівня інтенсивного використання основних фондів має своєчасне здійснення заходів щодо заміни та модернізації фізично спрацьованого і технічно застарілого устаткування. Для підтримання порівняно високого технічного рівня виробництва на підприємствах треба щорічно замінювати 4–6% і модернізувати 6–8% діючого парку машин, устаткування та інших видів знарядь праці. До важливих факторів, що зумовлюють зростання продуктивності устаткування за одиницю часу, відносяться запровадження новітньої технології та інтенсифікація виробничих процесів. Значного підвищення інтенсивного навантаження устаткування на підприємствах можна досягти завдяки застосуванню прогресивних форм і методів організації виробництва (концентрації, спеціалізації, кооперування та комбінування; гнучких, потокових і конвеєрних ліній), що дозволяють використовувати високопродуктивне автоматизоване устаткування. Так, наприклад, за результатами спеціальних досліджень, на підприємствах машинобудування виготовлення конструктивно і технологічно однорідних деталей на потокових лініях забезпечує підвищення навантаження устаткування на 20–30%.

В загальному, для більш ефективного використання основних засобів підприємство може вжити такі заходи: введення в дію нового обладнання, заміна і модернізація старого; підвищення коефіцієнта змінності, яке може бути досягнуте застосуванням оптимального графіка роботи підприємства, кращої організації виробництва; більш інтенсивне використання обладнання на підприємствах; підвищення кваліфікації робочого персоналу, яке забезпечує більш ефективне і дбайливе поводження з обладнанням; запровадити прогресивні форми обслуговування покупців; проводити планування мережі складів, магазинів; оптимізувати витрати часу на проведення ремонтів; економічне стимулювання основних і допоміжних робітників, що передбачає залежність зарплати від випуску і якості вироблюваної продукції. Формування фондів стимулювання, а також заохочення робітників, що досягли високих показників у процесі своєї роботи; проведення соціальних робіт, поліпшення умов праці і відпочинку, оздоровчі заходи, що позитивно впливають на фізичний і духовний стан робітника.

Отже, коли йдеться про основні засоби, обов'язково виникає питання про ефективність їх використання і застосування. Ефективне їх використання є дуже важливим економічним завданням. Його вирішення означає збільшення виробництва необхідної суспільству продукції, підвищення віддачі створеного виробничого потенціалу і більш повне задоволення потреб населення, поліпшення балансу обладнання в країні, зниження собівартості продукції, зростання рентабельності виробництва, отримання прибутків підприємств.